

Heb je een vraag over deze blauwdruk, subsidies of het aanvragen van de tegelcontainer? Neem dan contact op met de gemeente Leeuwarden via groenleeft@leeuwarden.nl.

Stichting Steenbreek is een kennis- en netwerkorganisatie en biedt ondersteuning bij het duurzaam vergroenen van onze leefomgeving. Daarbij is het belangrijk om onnodige verharding tegen te gaan in zowel de private als de openbare ruimte. Dit doen we samen met aangesloten gemeenten, provincies, waterschappen, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, kennis- en onderwijsinstellingen en andere betrokken maatschappelijke organisaties. De gemeente Leeuwarden werkt samen met Stichting Steenbreek aan het vergroenen van buurten.

groen
leeft
in Leeuwarden

**Blauwdruk
Steenbreek**

Gemeente Leeuwarden

Gemeente Leeuwarden

Weg met tegels, terug naar groen? Leeuwarden gaat het doen!

Vergroen en help mee om verstening en wateroverlast tegen te gaan

Voor jou ligt de Blauwdruk Steenbreek. Dit is een stappenplan waarmee je jij jouw eigen Steenbreekactie 'organiseert. Het woord 'Steenbreek' zegt het alhet al, een actie waarmee je stenen uit de tuin haalt en vervangt door groen. In de Blauwdruk lees je handige tips over de praktische zaken die je voor de Steenbreekactie regelt en hoe je een financiële bijdrage aanvraagt.

Iedere tegel telt

Minder tegels in tuinen en straten is hard nodig. Onze leefomgeving verandert. Plant- en diersoorten hebben het moeilijk en ecologische systemen raken verstoord door perioden van extreme hitte, droogte en regen. Grote problemen die Nederland, de gemeente Leeuwarden of jijzelf niet alleen kunt oplossen. Je kunt wel je eigen omgeving zoveel mogelijk

vergroenen. Iedere vierkante meter steen die je vergroend telt mee. Via een Steenbreekactie kun je heel eenvoudig een vergroeningsactie opzetten in jouw buurt. Met deze Blauwdruk is het nóg gemakkelijker. Organiseer jouw Steenbreekactie met familie, vrienden en de bure. Dat is extra gezellig en je kunt elkaar helpen.

Waar doe je het allemaal voor?

Bomen, planten, bloemen en struiken; ze dragen allemaal bij aan een goede gezondheid van mens en dier. Een aantrekkelijke, groene omgeving nodigt je uit om er gebruik van te maken. Erdoorheen wandelen, fietsen of er met je vrienden in spelen. Adem de frisse, door bomen gefilterde lucht in als je buiten bent. Of pluk jij straks letterlijk de vruchten van bomen struiken of planten in jouw buurt?

Maak er een groen succes van!

Waar doe je het allemaal voor?

De straat wordt veel gezelliger van groen en bloemen.

Minder wateroverlast dan in een betegelde tuin, want regenwater stroomt makkelijker weg.

Gezondheid! Iedereen (vooral kinderen) ervaart minder stress en meer ontspanning in een groene buurt.

Een groene tuin geeft meer verkoeling in de zomer.

De lucht blijft schoner, want een groene tuin zuivert fijnstof. (Ook goed voor je gezondheid!)

Blijb bijen, vrolijke vlinder en vogels. Ze vinden eten en beschutting in een groene straat of tuin.

Steenbreek to do afvinklijst

	Wat moet je doen/regelen?		Klaar!
Stap 1 Hoe kom je op een idee?	a. Locatie kiezen: Waar wil je tegels eruit halen?		
	b. Vind iemand om de Steenbreekactie mee te organiseren		
	c. Vraag je buren of ze mee willen doen.		
	d. Recycling: Bedenk wat je met je tegels wilt doen		
Stap 2 Hoe breng je mensen samen?	a. Promoot de Steenbreekactie in de wijk		
	b. Kies een moment dat voor veel mensen past		
Stap 3 Hoe regel je geld?	a. Subsidie Gemeente Leeuwarden		
	b. Wijkpanel		
	c. Fondsen en sponsors		
Stap 4 Hoe voer je de Steenbreekactie uit?	a. Bepaal de startlocatie / verzamelpunt		
	b. Aanvullende activiteiten		
Stap 5 Praktische zaken	a. Mankracht en een draaiboek		
	b. Gereedschap		
	c. Planten en potgrond		
	d. Regel het ophalen of wegbrengen van de tegels		
	e. Checklist		
Stap 6 Benodigheden	Werkhandschoenen	Kruiwagen	
	Schep	Bezem	
	Plantenschepje	Stoffer en blik	
	Gieter	Tegelknipper	
	Emmer	Vuilniszakken	
	Breekijzer	Waterpas	
	Planten	Potgrond	
Aankleding			
Opslag stenen	Locatie voor de container		
Zorg	Eten en drinken		
	Pleisters		

Stap 1: Hoe kom je op een idee?

Kies je een plek waar je tegels uit wilt halen en wie jou hierbij kan helpen.

a. Wat en waar in jouw straat wil je vergroenen?

 Eigen tuin: Wil je samen met je burens in de eigen tuinen stenen vervangen door groen of ga je zelf aan de slag? Beide kan natuurlijk.

 Openbare ruimte: Wil je iets in de openbare ruimte vergroenen, zoals het adopteren van een boomspiegel of ander openbaar groen, een geveltuintje aanleggen of een plantenbak plaatsen? Dan kun je dit aanvragen bij de gemeente Leeuwarden. Kijk op de website van de gemeente Leeuwarden (zoek op bewonersinitiatief indienen) voor het aanvraagformulier.

b. Vind iemand om de Steenbreekactie mee te organiseren

Vele handen maken licht werk. Met iemand erbij is er altijd een vervanger en het is fijn om de verantwoordelijkheid met iemand te delen.

c. Breng de actie onder de aandacht in de buurt

 Vraag rond in je straat of buurt wie ook wat stenen in zijn of haar tuin wil vervangen door groen. Hoe meer mensen meedoen, hoe groener jouw buurt wordt.

d. Bedenk wat je met je tegels wilt

Iets nieuws van maken: bijvoorbeeld een borderrand, insectenhotel, stapstenen in je tuin, of opstapelen tot een verhoogde bloemborder. Er zijn zelfs mensen die tegels fijnmalen en tot tuinkabouters modelleren.

Wegbrengen naar de milieustraat.

Container van de gemeente: Maak een afspraak bij de gemeente voor een tegelcontainer in de straat. De container wordt op een vrijdag geplaatst en de maandag erop opgehaald. De contactgegevens vind je op de achterkant van de Blauwdruk. In de tegelcontainer kunnen alle stenen in die vervangen zijn door groen. De tegels worden hergebruikt binnen de gemeente.

Stap 2: Hoe breng je mensen samen?

Enthousiasme werkt aanstekelijk.

Nu de basis van de Steenbreekactie duidelijk is, ga je de actie onder de aandacht brengen van de buurt. Maak zoveel mogelijk mensen enthousiast en kies samen een datum voor de Steenbreekactie.

a. Promotie maken

Neem minimaal een maand de tijd om de Steenbreekactie onder de aandacht te brengen. Denk aan een advertentie in je wijkkrant, bericht op sociale media, papieren uitnodiging in de brievenbus of langs de deuren gaan om je burens persoonlijk te vragen om mee te helpen.

Voorbeeldflyer en poster

De gemeente heeft een voorbeeldflyer en poster die je kunt gebruiken om jouw actie onder de aandacht te brengen bij de burens. Vul de flyer in met de datum, plaats en contactgegevens van de initiatiefnemer, zodat mensen zich kunnen melden of een vraag kunnen stellen.

b. Kies een moment waarop veel mensen kunnen

In een weekend of vakantie zijn de meeste mensen beschikbaar. Een handige manier is een datumprikker aan te maken via www.datumprikker.nl of een gezamenlijke Whatsappgroep starten.

Groenkalender

Groen doen kan het hele jaar door. Kijk op de website www.steenbreek.nl/jaarkalender voor leuke evenementen om bij aan te haken met jouw Steenbreekactie. Bijvoorbeeld de Nationale bijendag of Het vergeten tuinseizoen.

c. Onderhoud

Planten hebben water en voeding nodig, onkruid moet niet de overhand krijgen en in het voorjaar kun je gevallen blad weghalen. Wie gaat jullie groene oase onderhouden? Dit is het moment om daar goede afspraken over te maken met jouw burens. Bijvoorbeeld iedere maand op een vast moment de tuin even bijwerken en afspraken maken wanneer wie de planten water geeft. Sommige initiatieven hebben zelfs een eigen Whatsappgroep.

Stap 3: Hoe regel je geld?

Een Steenbreekactie kost gelukkig geen honderden euro's.

Misschien kunnen alle burens een kleine bijdrage doen. Daarnaast zijn er verschillende partijen die een handje kunnen helpen bij het financieren van groene bewonersinitiatieven.

a. Subsidie Gemeente Leeuwarden

De gemeente Leeuwarden geeft subsidie voor het vergroenen van je tuin. Kijk op www.leeuwarden.nl (zoek op subsidie) voor de spelregels.

b. Wijkpanel

Elke wijk en dorp heeft een wijkpanel of dorpsbelang die de belangen behartigt van mensen uit de buurt. Voor een goed idee kun je een geldbedrag krijgen. Vaak moet je hiervoor je plan voor op papier schrijven en er over vertellen in hun vergadering.

c. Fondsen en sponsors

Wil je je Steenbreekactie groter aanpakken? Bijvoorbeeld in de hele buurt? Dan zijn er verschillende fondsen waar je geld kunt aanvragen. Hoever je dit van tevoren aan moet vragen verschilt per fonds. Ook verschillen per fonds de voorwaarden waar je aan moet voldoen. Zoek iemand in de buurt die dit leuk vindt om dit met jou uit te zoeken. Voorbeelden van fondsen zijn: het Oranjefonds (bekend van de Burendag en NL DOET) www.oranjefonds.nl en het Mienskipfonds.

d. Lokale ondernemers

Je kunt ook lokale ondernemers vragen je idee te sponsoren. Denk aan een bouwmarkt, een houtwinkel, snackbar of de lokale kapper.

Stap 4: Hoe voer je de Steenbreekactie uit?

Waar is het en wat gaan jullie doen?

a. Kies de startlocatie en het verzamelpunt

Bij het vergroenen van de straat kan iedereen kiezen waar ze als eerste beginnen. Begin je in je eigen tuin of help je eerst iemand anders? Of beginnen jullie gezamenlijk aan het begin van de straat? Kies een centraal verzamelpunt om de dag samen mee te beginnen en af te sluiten. Dat is wel zo gezellig en zo weet ook iedereen bij wie ze terecht kunnen voor vragen. Deze locatie is ook handig als inzamelpunt voor de weggehaalde tegels en het uitdelen van planten.

Aanvullende activiteiten

Maak de dag nóg leuker door er meer activiteiten aan toe te voegen. Denk aan bloemenzaadbollen maken of insectenhôtels timmeren. Zoek een natuurliefhebber in de buurt die kan en wil organiseren of iets leuks kan vertellen over de planten of groen in de buurt.

Zo maak je een bloembommetje

Bloembommetjes zijn balletjes van aarde, klei en bloemzaad.

1. Vul een kom voor de helft met aarde of tuingrond.
2. Doe hier wat bloemzaadjes en een brokje klei bij. Ga voor natuurlijke klei zonder chemische stoffen erin.
3. Kneed de inhoud net zo lang totdat de aarde, het zaad en de klei helemaal gemengd zijn, eventueel met wat water erbij.
4. Rol van het mengsel 10 tot 15 balletjes ter grootte van een stuiterbal. Laat de balletjes drogen.
5. Plant de bloembommetjes in de grond en geef de plek regelmatig water. Binnen een paar weken zie je de eerste planten uit de grond komen.

b. Draaiboek

Het is handig om het verloop van de dag in een draaiboek te zetten. Hierin is te lezen hoelang de Steenbreekactie duurt, wanneer de lunch is, wat je nodig hebt en een overzicht van de contactgegevens van mensen die meedoen. Zo heeft iedereen die meewerkt een geheeloverzicht van de dag. Mocht er iets anders verlopen dan gepland? Dan kun je met een draaiboek daar gemakkelijker op inspelen. In de bijlage vind je een voorbeeld van een draaiboek.

Welke planten zijn geschikt voor bijen?

Groot kaasjeskruid • Boekweit • Dille • Gele mosterd • Goudsbloem • Groot kaasjeskruid • Grote kattenstaart • Juffertje in het groen • Klaproos • Komkommerkruid • Korenbloem • Koriander • Lavendel • Phacelia • Sint-Janskruid • Veldsalie • Zomeraster • Zonnebloem

Bron: Natuurmonumenten en IVN

En welke bloemen zijn geschikt voor vlinders?

Winterheide • Sneeuwbal / Viburnum • Judaspenning • Lavendel • Vlinderstruik • IJzerhard • Koninginnenkruid • Hemelsleutel • Herfstaster • Klimop

Stap 5: Praktische zaken regelen

Je plan van de Steenbreekactie is klaar! Nu kunnen de praktische zaken geregeld worden.

a. Mankracht

Wie gaan er meehelpen sjouwen en planten? Regel een aantal mensen die stenen gaan sjouwen, rijden met de kruiwagen, grond gaan scheppen en gaan planten. En er zijn vast ook wel burens die vlaggetjes willen ophangen, een taart willen bakken of de koffie willen regelen. Soms bieden mensen zichzelf niet aan, maar vraag ze dan of ze mee willen helpen met een klus die nog gedaan moet worden.

b. Gereedschap

Wie de schep in de grond zet heeft natuurlijk wel een schep (of scheppen) nodig! In de checklist op het einde van dit draaiboek lees je welk gereedschap je nodig kunt hebben. Wellicht ga je niet alles gebruiken, maar het is handig om te weten wat je tot je beschikking hebt.

c. Bestel planten en potgrond

Een groene buurt begint met een goede bodem

Vaak ligt onder je tegels een laag zand. Daar kunnen planten niet op groeien. Haal dit zand weg (maximaal 50 cm) en vul dit aan met goede zwarte tuingrond. De meeste vaste planten houden van voedzame grond. Verwen je planten daarom met voeding rijke bemeste tuingrond, gemengd met gewone tuingrond. Kruiden houden van armere grond. Daarvoor hoef je de grond niet veel te bemesten, maar is het toevoegen van een laagje vermiculiet een idee om voeding en water vast te houden. Vermiculiet houdt de bodem ook luchtig en zuurstofrijk. Dat is goed voor de wortels.

Regel biologisch gekweekte planten en potgrond voor je nieuwe tuin. Vaste planten komen ieder jaar terug als ze in voedzame grond staan en genoeg water krijgen. Combineer dit met bloemzaden en eenjarigen. Zij geven heel veel kleur aan de straat, maar deze moet je wel ieder jaar opnieuw planten of zaaien. Zorg voor wat variatie in kleur en grootte. Bestel de planten en potgrond bij je lokale hovenier. Deze kan je ook helpen met advies over je plantkeus. Houd rekening met een week levertijd.

Hoeveel potgrond heb je nodig?

Bepaal hoeveel vierkante meter (m^2) je tuin wordt. Met lage beplanting is een plantgat van 20 à 30 cm diep geschikt. Voor grotere planten is een plantgat van 50 cm diep aan te raden. Potgrond wordt in liters of kubieke meters (m^3) gerekend.

Voor het aantal kubieke meters vermenigvuldig je de oppervlakte in vierkante meters met de diepte in meters. 1 kubieke meter is 1000 liter. Hoe reken je de kubieke meters om naar liters? Dat doe je door de potgrond in m^3 te vermenigvuldigen met 1000. Zo kan je bepalen hoeveel zakken potgrond er nodig is.

Voorbeeld: Je hebt een tuin van $10m^2$ met een diepte van 20 centimeter. Je hebt dan de volgende hoeveelheid potgrond nodig: $10m^2 \times 0,20m = 2,00m^3$ potgrond. In liters is dat dan $2,00m^3 \times 1000 = 2000$ liter.

Kijk voor plantideeën op:

 www.groenleefstinleeuwarden.nl/groen-doen/tips-tricks/ voor gemakkelijke planten in de zon, schaduw en voor natte en droge gron d.

 www.steenbreek.nl/tuintips

 Instructievideo's op www.tuinmanieren.nl

 www.vogelbescherming.nl/mijntuin/tuinadvies

 <https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/tuinieren-voor-vlinders/vlinderplanten>

 <https://www.ivn.nl/nederland-zoemt/tips-voor-bijen>

d. Regel het ophalen, wegbrengen of recyclen van de tegels

Geef ruim van tevoren aan dat je gebruik wilt maken van de tegelcontainer. Neem hierover contact op met de gemeente. Zie contactgegevens op de achterkant van de Blauwdruk. Of maak van de oude tegels nieuwe bloemborders of kunstwerken. Er staan genoeg voorbeelden op internet.

e. Gebruik de checklist

Gebruik de checklist en vink alle genomen stappen af. Zo weet je ook gelijk wat al geregeld is en wat er nog gedaan moet worden.

Voorbeeld draaiboek Steenbreekactie

Locatie: *Bloemenbuurt Leeuwarden*

Datum: *Zaterdag 21 mei 2022*

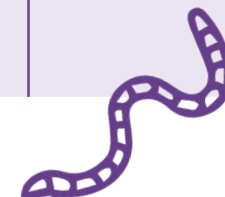
Tijd: *09:30 tot uiterlijk 14:00*

Deelnemerslijst

Naam:

Telefoonnummer:

Tijd	Activiteit	Locatie	Wie	Opmerking
9:30	Verzamelen en locatie voorbereiden	Het pleintje		Meenemen - -
10:00	In groepjes naar eigen activiteit		Iedereen	
12:00 - 12:30	Lunchen	Het pleintje		
12:30 - 14:00	In groepjes naar eigen activiteit			
14:00 - 14:30	Verzamelen en materiaal opruimen			
14:30	Ingezamelde tegels wegbrengen of erop toezien dat deze worden gehaald			

		Check
Gereedschap	Werkhandschoenen	
	Schep	
	Plantenschepje	
	Gieter	
	Emmer	
	Breekijzer	
	Kruiwagen	
	Bezem	
	Stoffer en blik	
	Tegelknipper	
	Vuilniszakken	
	Waterpas	
Planten	Planten	
	Potgrond	
Aankleding	Vlaggen, stoepkrijt en tafelkleden	
Opslag stenen	Locatie voor de container	
Zorg	Eten en drinken	
	Pleisters	

